

Banken en defensiefinanciering: een open dialoog

Kernboodschap

Verschillende geopolitieke ontwikkelingen hebben de wereld in de afgelopen jaren minder stabiel en veilig gemaakt. De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) begrijpt daarom de politieke en maatschappelijke wens voor de ontwikkeling van een sterke Europese defensie-industrie. Banken kunnen hierin een ondersteunende rol spelen door financiering te bieden aan ondernemingen binnen deze sector. Uiteraard dienen dergelijke financieringen wel te voldoen aan kaders van wet- en regelgeving betreffende sancties, antiwitwaspraktijken, terrorismefinanciering en ESG-criteria. Bovendien moet bankfinanciering op een verantwoorde wijze verstrekt worden, met een zorgvuldige beoordeling van relevante risico's, waaronder economische en reputatie risico's. Banken staan open voor een goede samenwerking met de defensie-industrie en de Nederlandse overheid om daar waar nodig mogelijke oplossingsrichtingen te verkennen.

Vanuit de NVB vinden we het belangrijk om te benadrukken dat iedere afzonderlijk bank krediet verstrekt volgens haar individuele financieringsbeleid, zo verstrekken sommige banken geen krediet aan de defensie-industrie om principiële redenen.

Inleiding

De NVB is zich bewust van de toenemende geopolitieke spanningen die duidelijk maken dat de wereld zoals we die kennen instabieler wordt. Het opschalen van de defensie-industrie is volgens het ministerie van Defensie van essentieel belang om de veiligheid en stabiliteit van onze samenleving te waarborgen. In een continue samenwerking tussen investeerders, banken, bedrijven en overheid, begrijpt de NVB de verhoogde urgentie ten aanzien van defensiefinanciering. Sommige banken spelen dan ook een belangrijke rol bij de toegang tot financiële dienstverlening van bedrijven in de defensie-industrie, zoals bijvoorbeeld een bankrekening, garanties of het verstrekken van krediet.

De NVB neemt graag deel aan het rondetafelgesprek om specifiek de rol van banken tot de financiële dienstverlening van bedrijven in de defensie-industrie te bespreken en te onderzoeken.

Urgentie weerbaar Europa neemt toe

In verschillende debatten tussen de minister en staatssecretaris van Defensie en de Tweede Kamer is gesproken over de toegang van de defensie-industrie tot private financiering. Dit past in de bredere context waarin defensie en veiligheid in Nederland en de urgentie van een weerbaar Europa meer centraal zijn komen te staan. De formerende partijen streven er ook naar om de defensie-uitgaven te verhogen naar 2% van het bbp, conform NAVO-normen. Tevens valt in het Hoofdlijnenakkoord te lezen dat Nederland zich inzet voor de defensie-industrie in eigen land en in de Europese Unie. Rob Bauer, luitenant-admiraal bij de NAVO, pleit voor een brede aanpak van veiligheid waarbij zowel publieke als private sectoren hun denkwijze aanpassen.

Het ministerie van Defensie heeft inmiddels met diverse grootbanken overleg gevoerd om de mogelijkheden van financiering in kaart te brengen. Op 26 maart 2024 vond de eerste dialoogsessie plaats met relevante ministeries (Buitenlandse Zaken, Defensie, Economische Zaken en Klimaat, en Financiën), de Stichting Nederlandse Industrie voor Defensie en Veiligheid (NIDV), vertegenwoordigers van banken en de NVB om wederzijds begrip te bevorderen, informatie uit te wisselen en daar waar nodig mogelijke oplossingen te verkennen.

De NVB herkent de signalen dat sommige bedrijven uit de industrie moeite kunnen ervaren met de *onboarding* en/of het krijgen van financiering. Naast mogelijk beperkende kaders vanuit wet- en regelgeving, zoals poortwachter, sanctiewetgeving en ESG, hebben banken gebaseerd op hun identiteit, specifiek beleid en weloverwogen risicobereidheid. Deze kan er in sommige gevallen toe

leiden dat banken ervoor kiezen om sommige bedrijven niet te *onboarden* en/of financieren. Uiteindelijk is dit een individuele afweging die iedere bank voor zich maakt. Om dit nader toe te lichten, hebben we de diverse relevante regelgeving en beleidsoverwegingen die betrekking hebben op bedrijven in de defensie-industrie in bijlage I toegelicht.

NVB ondersteemt Europese prioriteit bij investeringen in veiligheid

De NVB deelt de visie van de Europese Commissie en de Europese Investeringsbank (EIB) dat de veiligheid van Europa hoge prioriteit heeft onder andere vanwege de oorlog tussen Rusland en Oekraïne. In maart 2024 heeft de Europese Commissie een strategie en investeringsplan gepresenteerd voor de defensie-industrie. Als deel van het investeringsprogramma (EDIP) maakt de Commissie EUR 1,5 miljard beschikbaar voor de periode 2025-2027 voor de defensie-industrie via een fonds. Recent gaf de EIB ook aan hun leencriteria te verruimen voor projecten en financieringen in de defensie- en veiligheidssector. Het demissionair kabinet zei recentelijk open te staan voor een ruimer EIB-mandaat.

Wat kunnen we doen? Wat kan er van banken verwacht worden?

Banken, die momenteel actief zijn in de defensie-industrie, staan open voor dialoog. Dit geldt zowel voor bestaande en nieuwe klanten in deze sector. De banken kunnen dan per situatie bekijken waar kansen en mogelijkheden liggen aan de hand van concrete casuïstiek. De NVB is zich bewust van de uitdagingen rondom knelpunten in de opschaling van de defensie-industrie en onderhoudt daarom nauw contact met de overheid en de defensie-industrie.

De NVB roept het ministerie van Defensie op haar strategie met de banken te delen

Een heldere strategie van het ministerie van Defensie is belangrijk voor de financiering van de defensiesector door banken. We zien dat verschillende banken willen meegaan met de koersverandering van de Nederlandse regering en deze steunen, zoals benoemd tijdens de eerder genoemde dialogosessie met ABN AMRO, Deutsche Bank, ING en Rabobank. Deze banken moeten weten welke bedrijven essentieel zijn voor onze strategische autonomie, zodat ze gericht kunnen investeren in de lange termijn. Daarom vragen wij het ministerie van Defensie om naar deze banken meer openheid te geven over hun plannen en duidelijke richtlijnen mee te geven, zodat banken een weloverwogen keuze kunnen maken over hun bijdrage aan financiering van de defensie-industrie.

Bijlage I

Regelgeving en financierbaarheid rondom het bankieren van bedrijven in defensie-industrie

Poortwachter – Wwft

Banken hebben een wettelijke poortwachtersrol vanuit de Wet ter voorkomen van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en zijn verplicht om klantonderzoek te doen en ongebruikelijke transacties te melden. Doel van deze wetgeving is om de integriteit van het financiële systeem te waarborgen en bij te dragen aan een veiligere samenleving. De wet kent open normen en laat ruimte voor een risicogebaseerde benadering door poortwachters. Dat betekent: meer waar nodig, minder waar het kan.

Specifiek binnen de defensie-industrie, kent de wapenindustriesector aanzienlijke integriteitsrisico's. Wapens en militaire technologieën kunnen, indien in verkeerde handen, leiden tot ernstige veiligheidsrisico's. Daarnaast zijn er mogelijke risico's op illegale handel, corruptie, sanctie-ontwijking, etc. Als er bij een klant risicofactoren zijn geïdentificeerd, dan moeten poortwachters verscherpt klantonderzoek uitvoeren. Dit betekent intensiever klantonderzoek en monitoring, wat aanleiding is voor meer informatievragen. Dit brengt ook aanvullende werkzaamheden en administratieve lasten voor ondernemingen met zich mee.

Sanctiewetgeving en internationale verdragen

Internationale sancties, opgelegd door organisaties zoals de VN en de EU, vormen een belangrijk instrument om de internationale vrede en veiligheid te handhaven. Er gelden bijvoorbeeld strikte waarborgen voor controversiële of verboden wapens, zoals clustermunities, chemische wapens en kernwapens. Die waarborgen komen onder andere voort uit conventies van Verenigde Naties tegen de proliferatie van bepaalde type wapens die in strijd worden geacht met mensenrechten. Bedrijven die dit type wapens produceren kwalificeren zich nadrukkelijk niet voor een bankrelatie en financiering. Banken hebben de taak om dat zorgvuldig te onderzoeken en vast te stellen. Ook zijn er strikte waarborgen met betrekking tot landen of personen die op sanctielijsten staan. Deze onderzoeksprocedure gelden voor klanten van de bank en daaropvolgend hun klanten (ketenverantwoordelijkheid).

ESG-beleid

Banken hanteren elk hun eigen ESG-beleid, doelstellingen op het gebied van *Environmental*, *Social* en *Governance*, dat vaak voortbouwt op mensenrechten en internationale humanitaire verdragen. Bedrijven zijn wettelijk verplicht, maar ook op basis van vrijwillige doelstellingen, om schade aan mens en milieu te voorkomen. Alle sectoren, inclusief de defensie-industrie, moeten rekening houden met de impact van hun activiteiten. Sommige banken maken hier principiële keuzes in. Van andere banken wordt ook gevraagd om hierin keuzes te maken. Voor bedrijven in de defensie-industrie liggen de grootste risico's op het sociale vlak (de 'S' van ESG), vooral wat betreft mensenrechten. Wapenproductie en -financiering kunnen zowel negatieve als positieve effecten hebben op ESG-doelstellingen afhankelijk van het perspectief; ze kunnen bijdragen aan negatieve impact op milieu, mens en maatschappij, maar zijn tegelijkertijd essentieel voor het waarborgen van vrede en veiligheid. De invulling door banken van deze ESG-doelstellingen leidt dan ook tot de meeste verschillen in het beleid. Deze benadering van elke bank zal variëren op basis van hun individuele beleid en waarden. Als een bedrijf in de defensie-industrie niet voldoet aan het ESG-beleid van een bank, kan een bank besluiten om niet te financieren of in gesprek te gaan om verbeteringen te bewerkstelligen.

Verdienmodel en kredietwaardigheid

Het *onboarding* proces van een bedrijf bij een bank is het proces waarbij een bedrijf klant wordt van de bank en toegang krijgt tot de bankdiensten. Elke bank verstrekt krediet volgens haar eigen financieringsbeleid. Bij het beoordelen van nieuwe klanten, waaronder bedrijven in de defensie-industrie, zijn de individuele verdienmodellen en kredietwaardigheid van een onderneming essentieel, naast naleving van ESG-beleid en (internationale) wetgeving. Nederlandse banken verstrekken kredieten onder strikt toezicht van onder meer de ECB en DNB.

- **Verdienmodel:** een verdienmodel geeft aan hoe geld wordt verdiend door een bedrijf. Het verstrekken van krediet vindt plaats nadat een onderneming een kredietvraag inclusief de bijhorende informatie zoals jaarcijfers en investeringsoverzicht, ter onderbouwing heeft ingediend bij een bank. Op basis van deze informatie toetst een bank de financiële haalbaarheid en toekomstbestendigheid van de onderneming.
- **Kredietwaardigheid:** de bank toetst of de onderneming de lasten van de lening kan dragen. De overheid kan een belangrijke rol spelen in het verhogen van de kredietwaardigheid van bedrijven die actief zijn in de defensie-industrie. Bijvoorbeeld door te werken met afnamegaranties. Deze garanties geven de sector meer zekerheden als het gaat om het verdienvermogen van ondernemers en het verkrijgen van vergunningen.